

PARTER**Kärande**

1. Saulius Derkintis, 19920910-5833
Månstengatan 6 B
421 63 Västra Frölunda

2. Enrika Vilcinskaite, 19970605-2645
Adress som ovan

Ombud för 1 och 2: Marie Bexelius
c/o Epicenter Stockholm
Airhelp Limited
Mäster Samuelsgatan 36
111 57 Stockholm

Svarande

Ryanair DAC
Airside Business Park 104547
Swords, Co. Dublin
Republic of Ireland, Dublin

Ombud: Biträdande jurist Camilla Rosén
c/o Wesslau Söderqvist Advokatbyrå
Box 7836
103 98 Stockholm

SAKEN

Fordran; nu fråga om rättegångshinder

SLUT

Ryanair DAC:s avvisningsyrkande avslås.

BAKGRUND

Saulius Derkintis och Enrika Vilcinskaite (Kärandena) flög med Ryanair DACs (Ryanair) flight SR2525 mellan Göteborg och Malaga den 2 oktober 2019. Kärandena har gjort gällande att flighten blivit mer än tre timmar försenad varför de har rätt till kompensation i enlighet med den s.k. flygförordningen. Ryanair har invänt att Göteborgs tingsrätt inte är behörig att pröva tvisten. Tingsrätten tar genom detta beslut ställning till frågan om rättegångshinder på grund av en i parternas avtal intagen prorogationsklausul.

I det transportavtalet som ostridigt ingåtts mellan Kärandena och Ryanair har hänvisats till Ryanairs allmänna villkor. Det är två klausuler som är av särskilt intresse för prövningen av frågan om rättegångshinder. I villkoren, som är gällande från den 20 maj 2019, har artikel 2.4. följande lydelse;

Governing law and jurisdiction

2.4.1. – Except as otherwise provided by the Convention or applicable law, your contract of carriage with us, these Terms & Conditions of carriage and our Regulations shall be governed by and interpreted in accordance with the laws of Ireland.

2.4.2. – You are entitled to bring a claim against us in your local court, except that Irish courts shall have exclusive jurisdiction in relations to claims under EU Regulation 261/2004 where you have not complied with Articles 15.2.1 to 15.2.7 of these Terms & Conditions of carriage and in relation to non-consumers (i.e., business to business) claims.

I samma villkor har Artikel 15.2.2 följande lydelse;

Passengers must submit claims directly to Ryanair and allow Ryanair 28 days or such time as prescribed by applicable law (whichever is the lesser) to respond directly to them before engaging third parties to claim on their behalf. Claims may be submitted [here](#).

YRKANDEN

Ryanair har yrkat att kärandenas talan ska avvisas.

Kärandena har bestritt yrkandet om avvisning.

Parterna har begärt ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER OCH OMSTÄNDIGHETER**Ryanair**

Kärandena har vänt sig till tredje part för att rikta ersättningsanspråk mot Ryanair utan att dessförinnan ansöka om ersättning på egen hand. Kärandena har därmed agerat i strid med anspråksprocessen som föreskrivs i avtalsvillkoren. Irländsk domstol har därför exklusiv behörighet att pröva fordringsanspråket enligt artikel 25 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel förordningen).

Parterna har avtalat om en särskild anspråksprocess i de situationer en flight blir försenad eller inställd. Enligt artikel 15.2.2. ska passageraren anmäla sitt anspråk direkt till Ryanair genom att antingen fylla i ett formulär på hemsidan eller genom att skicka e-post. Ryanair har därefter 28 dagar på sig att besvara anspråket. Passageraren har rätt att samråda med jurist för att få reda på sina rättigheter innan anspråket lämnas. Angivet förfaringssätt rekommenderas av EU-kommissionen eftersom det främjar en effektiv och konsumentvänlig behandling av passagerares fordringsanspråk. Förfaringssättet säkerställer också att den ersättning som eventuellt tillerkänns passageraren kommer denna tillhanda i sin helhet.

Om Ryanair skulle neka ersättning eller inte svara inom 28 dagar har passagaren enligt de allmänna villkoren rätt att vända sig till tredje part för att få hjälp att väcka talan vid passagerarens lokala domstol.

Om passageraren istället gör ett aktivt val – som i det här fallet – att vända sig till tredje part innan passageraren själv framställt krav till Ryanair enligt avtalad process – följer av avtalet att irländsk domstol har exklusiv behörighet att pröva tvisten. Denna bestämmelse motsvarar artikel 4 i Brysselförordningen som föreskriver att tvist ska anhängiggöras vid svarandens hemvistforum.

Passageraren har i en sådan situation möjlighet att använda sig av europeiskt småmålsförfarande vilket innebär att passageraren får tillvarata sin rätt i skriftlig handläggning på engelska. Det är inte oskäligt betungande för passageraren.

Ryanairs prorogationsklausul är giltig enligt irländsk lagstiftning, som parterna avtalat ska tillämpas, och äger därför tillämpning på avtalet mellan Kärandena och Ryanair. Svensk domstol saknar därför behörighet och talan ska avvisas.

Flera aktörer har sett en möjlighet att nyttja den konsumentvänliga lagstiftningen på transportområdet för egna kommersiella intressen. Dessa s.k. kravbolag har ett eget ekonomiskt intresse i passagerarens rätt till ersättning eftersom de finansierar sin verksamhet genom olika former av riskavtal. Kravbolagens övertagande av anspråket innebär att passageraren förlorar en stor andel av den ersättning som denne annars skulle ha erhållit oavkortat genom att vända sig till flygbolaget på egen hand.

Kravbolagens övertagande av talan innebär också att passageraren får del av sin ersättning långt senare än 28 dagar från att vederbörande kontaktade kravbolaget, dels på grund av ytterligare administration och skriftväxling mellan flygbolaget och kravbolaget, dels för att kravbolag allt som oftast väcker talan om flygbolaget inte tillmötesgår ställda krav inom utsatt tidsfrist, även om anspråket är ostridigt. Härutöver finns en beaktansvärd risk för att kravbolaget ifråga blir insolvent, varmed

passageraren riskerar bl.a. att inte erhålla sin ersättning som flygbolaget har erlagt till kravbolaget.

Det är mot bakgrund av framväxten av kravbolag som Ryanair har sett över utformningen av sina allmänna villkor. Prorogationsklausulen justerades dels för att öka medvetenheten hos sina passagerare om anspråksförfarandet i artikel 15.2, dels som ett incitament till passagerare som vill söka ersättning för sin flygning i enlighet med ovan nämnda rekommendationer att använda förfarandet som ett första steg.

Anspråksförfarandet i artikel 15.2. innebär inte att Ryanair nekar passageraren rätt att anlita ett ombud för att få hjälp att tillvarata sina rättigheter. Det är endast i fallet då passageraren avviker från den rekommenderade och avtalade anspråksprocessen för att istället rikta kravbrev mot Ryanair genom ett kravbolag som anspråket inte behandlas. Det är också endast i detta fall som Ryanairs prorogationsklausul kommer att gälla. Enligt irländsk rätt är den form av riskavtal som kravbolagen ensidigt upprättat otillåtna, dvs. när en tredje part som inte har något legitimt intresse i tvisten agerar ombud enligt ett kvotdelsavtal. Även detta villkor tillvaratar passagerens rätt eftersom ersättningen som passageraren tillerkänns om denne för sin talan i irländsk domstol därmed tillfaller passageraren i sin helhet.

Kärandena

Kärandena godkände Ryanairs villkor i egenskap av konsumenter utan reell möjlighet att individuellt omförhandla villkoren till någon del. Ryanair har ensamt dikterat villkoren för parternas avtalsförhållande.

Formkravet i artikel 15.2.2. i Ryanairs villkor är oskäligt i enlighet med 36 § avtalslagen och 11 § avtalsvillkorlagen, i vilken direktivet 93/13/EEG har införlivats i svensk rätt, med beaktande av avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst och omständigheterna i övrigt.

Enligt artikel 3 i direktivet 13/93/EEG (Avtalsvillkorsdirektivet) ska ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling anses oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten. Kärandena är den svagare parten i avtalsförhållandet med Ryanair. Kärandena har önskat köpa en flygresa av flygbolaget och har därför inte haft något annat val än att acceptera det avtal som Ryanair formulerat och villkorat köpet av flygresan med.

Enligt punkten n) i den s.k. svarta listan kan villkor, vars mål eller konsekvens är att begränsa näringsidkarens skyldighet att respektera de åtaganden som hans representanter har gjort eller att göra näringsidkarens förpliktelser beroende av att särskilda formkrav iakttas, anses oskäliga. Punkt 15.2.2. i Ryanairs allmänna villkor får anses utgöra ett sådant särskilt formkrav som har till syfte att begränsa Ryanairs förpliktelser gentemot passagerare som vill framställa krav på ersättning enligt Flygförordningen. Formkravet innebär en högre tröskel för den passagerare som önskar framställa ett krav.

En underlåtenhet att iakttä Ryanairs formkrav diskvalificerar inte passageraren per automatik att få rätt till ersättningen. Men den exklusiva prorogationsklausulen berövar passageraren möjlighet att i enlighet med artikel 5.1.b) Bryssel förordningen efter eget val få sin sak prövad i domstol på den ort där transporttjänsten har eller skulle ha utförts, dvs. avgångs- eller ankomstorten för den aktuella flygresan. Formkravet strider mot europeisk konsumentlagstiftning och europeiska rättsprinciper innebärandes att en passagerare inte får begränsas i sin rätt att vidta rättsliga åtgärder mot ett flygbolag gör villkoret oskäligt.

Rätten att låta sig representeras av ombud är grundläggande inom svensk och europeisk rätt. Att inskränka denna rättighet i ett transportavtal så att en konsument är förhindrad att gentemot näringsidkaren låta sig representeras av en tredje part kan inte under några omständigheter legitimeras. Konsumentens autonomi och valmöjlighet måste respekteras och alla inskränkningar däremot måste anses stå i strid med kravet

på god sed och anses medföra en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter till nackdel för konsumenten.

UTREDNINGEN

Ryanair har åberopat kopia av del av bokning, allmänna villkor och två rättsutlåtanden från barrister William Binchy avseende artiklarna 2.4.1 och 15.2 respektive 15.4 samt artiklarna 15.2 och 15.4.

Parterna har slutfört sin talan och tingsrätten har företagit frågan till avgörande på handlingarna.

SKÄL

I målet är det ostridigt att det i parternas avtal ingår vissa standardvillkor, som i relevanta delar framgår ovan under Bakgrund. För det fall villkoren är giltiga mellan parterna så innebär de i det här fallet att är irländsk domstol är ensam behörig att pröva tvisten och målet ska i sådant fall avvisas.

Kärandena har nu gjort gällande att avtalsvillkoren i den här delen är oskäligen, och inte ska tillämpas av tingsrätten, som då ska anses vara behörig att pröva tvisten i enlighet med sedvanliga regler om domstols behörighet i den här typen av avtal, vilket medför att Göteborgs tingsrätt är behörig att pröva tvisten.

Göteborgs tingsrätt har i flera avgöranden under våren 2019 bedömt att Ryanairs prorogationsklausul så som den tidigare var utformad inte var oskäligen. Domstolens avgöranden har fastställts av Hovrätten för Västra Sverige. Högsta domstolen har inte meddelat prövningstillstånd.

EU-domstolen har den 18 november 2020 meddelat ett avgörande (C-519/19 Ryanair DAC ./ DelayFix) som gällde en äldre version av Ryanairs prorogationsklausul. I avgörandet uttalar EU-domstolen bl.a. följande. Avtalsvillkorsdirektivet utgör en allmän konsumentskyddslagstiftning som är avsedd att tillämpas inom alla sektorer av

ekonomisk verksamhet, däribland lufttransportsektorn. Domstolen har vid upprepade tillfällen slagit fast att en prorogationsklausul som ingår i ett avtal mellan en konsument och en näringsidkare utan att ha varit föremål för individuell förhandling och som ger exklusiv behörighet åt den domstol inom vars domkrets näringsidkaren har sitt säte ska anses vara oskälig eftersom klausulen i strid med god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för den berörda konsumenten. Ett sådant villkor omfattas nämligen av den i punkt 1 q i bilagan till direktivet avsedda kategorin villkor vars mål eller konsekvens är att upphäva eller inskränka rätten att gå till domstol. Frågan huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med beaktande av vilken typ av tjänster som avtalet i fråga avser och med beaktande av samtliga omständigheter i samband med att avtalet ingicks. Det är den nationella domstolen som vid tillämpning av lagstiftningen i den stat vars domstolar är utpekade i prorogationsklausulen, och genom att tolka denna lagstiftning i enlighet med kraven i avtalsvillkorsdirektivet, som får dra de rättsliga konsekvenserna av att en sådan klausul eventuellt är oskälig. Om den nationella domstolen då finner att klausulen är oskälig är den skyldig att underlåta att tillämpa villkoret så att det inte får några bindande verkningar enligt artikel 6.1 i avtalsvillkorsdirektivet.

Målet i EU-domstolen gällde huvudsakligen frågan om en prorogationsklausul i ett transportavtal mellan en passagerare och ett flygbolag kunde tillämpas även i det fall passageraren hade överlåtit sin fordran till ett inkassoföretag. EU-domstolen uttalade att för det fall inkassoföretaget hade övertagit samtliga rättigheter och skyldigheter från konsumenten kunde prorogationsklausulen åberopas, men i sådana fall skulle klausulen, i ett avtal som ingåtts av en konsument och näringsidkare och inte varit föremål för en individuell förhandling och som ger exklusiv behörighet åt den domstol inom vars domkrets näringsidkaren har sitt säte, anses vara oskälig i den mening som avses i avtalsvillkorsdirektivet.

Tingsrätten anser därför att det genom EU-domstolens avgörande är klarlagt att den äldre versionen av Ryanairs avtalsvillkor ska anses oskäliga mot konsumenten, och att de därför inte ska tillämpas.

Frågan är om de förändringar som Ryanair gjort av de allmänna avtalsvillkoren kan anses ha infört en sådan balans till förmån för konsumenten att prorogationsklausulen ändå kan godtas.

Vid bedömningen av skäligheten i villkoren måste olika omständigheter beaktas som t.ex. vilka intressen som skyddas, behovet av villkoren, parternas ställning och inbördes styrkeförhållande.

Så som villkoret är utformat ska irländsk domstol ha exklusiv behörighet att pröva tvist om kompensation enbart i de situationer då konsumenten inte följt ansökningsproceduren i artiklarna 15.2.1-15.2.7. I övriga fall, d.v.s. där konsumenten har följt ansökningsproceduren, har konsumenten möjlighet att välja sitt eget hemlands domstolar. Det är alltså endast konsumenter som inte följer proceduren som träffas av prorogationsklausulen, och det är en sådan situation som det ostridigt är fråga om i det här målet.

För att domstolen ska kunna ta ställning till om villkoret är oskäligt i den uppkomna situationen behöver domstolen bedöma villkoret i förhållande till villkoren om ansökningsproceduren eftersom domstolen måste bedöma om klausulen som den är utformad balanseras upp av ansökningsprocedurreglerna. Den prövningen ska i målet ostridigt göras utifrån irländsk rätt, men eftersom Irland har implementerat avtalsvillkorsdirektivet och är bundet av samma EU-domstolspraxis som Sverige saknar detta närmare betydelse i målet. Det kan också anmärkas att det av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom 1) att konsumenten ska skyddas av sådana regler i det land där han eller hon har sin vanliga vistelseort som inte kan avtalas bort. Det innebär att om svensk lag skulle innehålla någon konsumentskyddande bestämmelse som går utöver vad irländsk lag innehåller ska denna svenska bestämmelse tillämpas.

Effekten av villkoren blir att den konsument som genom ett av hen anlita ombud till Ryanair framställer krav om ersättning för försenad flygning, för det fall begäran avslås av Ryanair hänvisas till att väcka talan vid irländsk domstol, medan den konsument som först i eget namn vänt sig till Ryanair med krav på ersättning är oförhindrad att efter ett avslag sedan väcka talan vid en domstol i hemlandet.

Tingsrätten anser att skillnaden i behandling av den konsument som själv vänt sig till Ryanair och den som valt att ställa ombud för sig i kravprocessen framstår som svårbegriplig utifrån ett konsumentskyddsperspektiv. Det framgår av Ryanairs egen argumentation i frågan att villkoren införts med det uttalade syftet att försvåra för, och i någon mån bestraffa, den konsument som innan krav på ersättning framställs vänder sig till ett professionellt ombud. Ryanairs argumentation ger också intrycket av att valet av irländsk domstol för det fall en konsument låter sig företrädas av ett professionellt ombud, i någon mån motiveras av att det enligt irländsk rätt inte skulle vara tillåtet med ett sådant ombudsavtal, och syftet är därför återigen att förhindra konsumenter att anlita den typen av ombud.

Villkoren har alltså inte uppställts i syfte att underlätta för konsumenten, utan för att försvåra för denna att anlita den typ av ombud som det nu är fråga om. Ryanair har fört en argumentation som tar sikte på att det är mer förmånligt för konsumenten att själv föra sin talan, bl.a. för att konsumenten slipper betala det anlitate ombudet del av ersättningen. Det kan då anmärkas att det är en grundläggande princip i svensk rätt att man har rätt att ställa ombud för sig (jämför t.ex. 12 kap 1 § rättegångsbalken och 18 kap 2 § handelsbalken). Ryanairs argumentation tar sikte på att bolaget anser det ofördelaktigt för konsumenten att anlita ombud. Tingsrätten konstaterar i den delen att det är ett val som måste anses tillkomma konsumenten, som av många olika skäl kan föredra detta. Beslutet om vilken ersättning konsumenten är villig att betala ombudet, och en värdering av risken i att anlita ombud måste också tillkomma konsumenten, och inte en näringsidkare som konsumenten anlita för utförande av en tjänst.

Sammantaget innebär detta att den förändring som gjorts i Ryanairs villkor inte förändrar oskäligheten i det intagna avtalsvillkoret till konsumentens fördel så att det av den anledning ska bedömas som skäligt. I enlighet med EU-domstolens uttalanden ska tingsrätten därför underlåta att tillämpa villkoret, vilket innebär att Göteborgs tingsrätt i enlighet med annars gällande regler är behörig att pröva tvisten.

Begäran om avvisning ska därför avslås.

ÖVERKLAGANDE

Den som vill överklaga detta beslut ska muntligen eller skriftligen hos tingsrätten anmäla missnöje. En missnöjesanmälan får ske senast inom en vecka från den dag då beslutet delgavs. Försummas det får beslutet inte längre överklagas.

Om en part anmäler missnöje bestämmer tingsrätten om beslutet ska få överklagas särskilt eller endast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut i målet.

Ida Damgaard